

FINTECH ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

FINTECH AS A MODERN CHALLENGE ON MARKET OF FINANCIAL SERVICES

У статті представлено огляд ринку FinTech-компаній у міжнародній практиці та Україні. Основними рушійними силами FinTech є: доступність мобільного Інтернету та смартфонів, втрата довіри населення до банків і незадоволеність банківськими послугами. Основними тенденціями на ринку фінансових технологій є: альтернативні види платежів (платіжні термінали, безконтактні та мобільні платежі, QR-платежі, електронні та цифрові гаманці, криптовалюти), маркетплейси (моделі кредитування P2P, балансове кредитування), нові бізнес-моделі, штучний інтелект (наприклад, Google translate або Siri від Apple), цифрова ідентифікація та біометричні дані, відкриті API. Виокремлено світові FinTech-компанії за видами надання послуг, які залучають найбільший обсяг інвестицій. Розглянуто чинники впливу, які гальмують чи прискорюють розвиток FinTech-компаній в Україні. Проаналізовано способи взаємодії FinTech-компаній із традиційними фінансовими установами, зокрема банками.

Ключові слова: фінансові технології, FinTech-компанії, небанк, блокчейн, криптовалюта, маркетплейс, вендор, краудфандинг, діджитал.

В статті представлений огляд ринку FinTech-компаній в міжнародній прак-

тиці та Україні. Основними движущими силами FinTech являются: доступность мобильного Интернета и смартфонов, потеря доверия населения к банкам и неудовлетворенность банковскими услугами. Основными тенденциями на рынке финансовых технологий являются: альтернативные виды платежей (платежные терминалы, бесконтактные и мобильные платежи, QR-платежи, электронные и цифровые кошельки, криптовалюты), маркетплейсы (модели кредитования P2P, балансовое кредитование), новые бизнес-моделі, искусственный интеллект (например, Google translate или Siri от Apple), цифровая идентификация и биометрические данные, открытые API. Выделены мировые FinTech-компании по видам оказания услуг, привлекающих наибольший объем инвестиций. Рассмотрены факторы влияния, которые тормозят или ускоряют развитие FinTech-компаний в Украине. Проанализированы способы взаимодействия FinTech-компаний с традиционными финансовыми учреждениями, в частности банками.

Ключевые слова: финансовые технологии, FinTech-компании, небанк, блокчейн, криптовалюта, маркетплейс, вендор, краудфандинг, диджитал.

УДК 336.714

Куліш Г.П.

к.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів та контролінгу Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Романська Л.В.
магістр

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

The article presents an overview of the FinTech companies' market in international practice and in Ukraine. The main drivers of FinTech are: the availability of mobile Internet and smartphones, loss of confidence in the population to banks and dissatisfaction with banking services. The main trends in the financial technology market are alternative types of payments (payment terminals, contactless and mobile payments, QR-payments, electronic and digital wallets, and cryptocurrencies), marketplaces (P2P lending models, balance lending), new business models, artificial intelligence (such as Google translate or Siri from Apple), digital identification and biometrics, open APIs. FinTech is characterized by venture investments that reflect the dynamics of development in the industry. Investors are ready to take risks and often invest in projects on the initial stages of their existence, actually investing in the idea. For the first half of the year In 2018, the average volume of such transactions was \$ 1.7 million. Impact factors that inhibit or accelerate the development of FinTech companies in Ukraine are considered. Among the favorable factors: adoption of the digital strategy 2020; launching Universal IDs with Bank ID and Mobile ID; transition to digital document circulation, permission to use electronic signature. Among the negative factors: legislative and regulatory constraints; absence of open APIs in the banking system; limited access to capital. In order to be competitive in the financial services market, banks need to work with financial companies. Thanks to such cooperation, banks and fintech companies will be able to unite their strengths and eliminate the weaknesses. The main advantages of FinTech companies are: innovation, speed and adaptability, customer orientation, infrastructure built using digital technologies. By contrast, most banking institutions have a significant amount of capital, an expanded customer base, well-established regulatory regulation. This cooperation will help banks not to lose their strength in the market and will improve the level of service provision in a format that will be convenient for consumers.

Key words: financial technologies, FinTech companies, neobank, blockchain, cryptocurrency, marketplace, vendor, crowdfunding, digital.

Постановка проблеми. У сучасному світі прослідковується стрімке проникнення цифрових технологій у всі сфери суспільного життя та їх постійний розвиток, трансформація й удосконалення. Перетворювальна сила цифрових технологій змінює традиційні моделі бізнесу, виробничі процеси, зумовлює появу нових продуктів і послуг, платформ та інновацій. У цьому контексті прогресивним напрямом цифрових технологій, який поступово проникає на ринок України, є FinTech. Дане поняття слід трактувати як фінансові технології, продукти та компанії, які використовують розроблені цифрові та онлайн-технології в галузях банківських та фінансових послуг[1]. Прогресивний розвиток визначеного напрямку впливає на ринок фінансових послуг, створюючи нові ніші та видозмінюючи існуючі.

У зв'язку із цим виникає потреба у детальній оцінці стану FinTech-індустрії в Україні та світі та в подальшому прогнозі взаємодії фінансових компаній із традиційними фінансовими інститутами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти становлення та функціонування фінансових технологій та їхній вплив на банківську систему досліджувалися в роботах Я. Барберіс, С. Чішті [2], Г.Т. Карчевої [3], Н.І. Морозко [4], Л.В. Жердецької [5], Д.Є. Третьякова [6].

Постановка завдання. Мета статті – дослідити стан ринку FinTech-індустрії та оцінити тенденції взаємодії FinTech-компаній із фінансовими установами, зокрема банками.

Виклад основного матеріалу дослідження. FinTech-індустрія – це витончене поєднання існуючої фінансової системи та сучасних технологій.

Цей симбіоз змінює ринок фінансових послуг. Формуються нові ніші, нові персоналізовані та доступні фінансові продукти. Вони залучають дедалі більше людей до фінансової системи. Традиційні фінансові установи змушені конкурувати або співпрацювати з FinTech-стартапами. Як доводять проведені дослідження, українські банки відіграють важливу роль у становленні національної FinTech-індустрії. Банківські установи відіграють основну роль у фінансовій системі, адже виступають кредиторами економічних суб'єктів. При цьому основною проблемою є оцінка кредитоспроможності позичальників. Пришвидшити аналіз кредитоспроможності клієнтів та поліпшити ризик-менеджмент дають змогу інноваційні рішення у сфері FinTech.

Як свідчить аналіз статистичних даних, розвиток ринку фінансових технологій невпинно поширюється на зарубіжних ринках: широко представлено мобільні фінансові послуги, управління фінансами та рахунками, грошові перекази, роботи-консультанти, страхові технології, краудфандинг, P2P-кредитування, блокчейн та криптовалюти. Це зумовлено тим, що світові інвестиції у сфері FinTech стрімко зросли у першому півріччі 2018 р., сягнувши \$57,9 млрд, інвестованих у 875 угод, що демонструє суттєве збільшення порівняно з \$38,1 млрд, інвестованими за весь 2017 р. [7]. Лідерами за обсягом інвестицій у 2017 р. є Європа (\$26 млрд, 198 угод), Азія (\$16 млрд, 162 угоди) і США (\$14,2 млрд, 427 угод). Значний обсяг інвестицій спостерігається за такими напрямками: платежі, кредитування та банківські технології.

Оцінюючи ринок, удалося виявити, що серед FinTech-компаній уже з'явилися компанії вартістю понад \$1 млрд. Основними напрямками, в яких стрімко розвивають свій бізнес, такі стартапи, як: платежі – Ant Financial, Stripe, Mozido, Klarna,

Transferwise, кредитування – SoFi, Kabbage, Lufax, Prosper, Funding Circle [9].

Основними рушійними силами FinTech стали: наявність мобільного Інтернету та смартфонів і незадоволеність банківськими послугами. Серед найбільш актуальних трендів варто зазначити такі: послуги через мобільний телефон, фінансові послуги та соціальні мережі, альтернативні види платежів (платіжні термінали, безконтактні та мобільні платежі, QR-платежі, електронні та цифрові гаманці, а також криптовалюти), маркетплейси (моделі P2P-кредитування, балансове кредитування), нові бізнес-моделі, штучний інтелект (наприклад, Google translate або Siri від Apple), цифрова ідентифікація та біометрія, відкриті API.

Передові світові компанії у сфері FinTech представлено в табл. 1.

Виходячи з наведених даних, очевидним є те, що FinTech-компанії в останні роки наповнили ринок фінансових послуг. Особливо активно поширюються стартапи у сфері послуг, які найчастіше надають банки, зокрема перекази, гаманці, особисте та споживче кредитування, бізнес-кредитування, іпотечне кредитування. Дане явище стимулює банки активно впроваджувати інновації, співпрацюючи з FinTech-компаніями, інакше фінансові установи ризикують підпасти під можливе витіснення з ринку внаслідок жорсткої конкуренції на ньому.

Згідно з даними звіту FinTech-індустрії України UNIT.City, у нашій країні існує вже понад 80 FinTech-компаній різного ступеня розвитку. Найбільший приріст компаній припадає на останні три роки – 58%, компанії, що виникли після 2015 р. При цьому 84% FinTech-компаній уже ведуть операційну діяльність, і лише 16% залишаються на стадії формування.

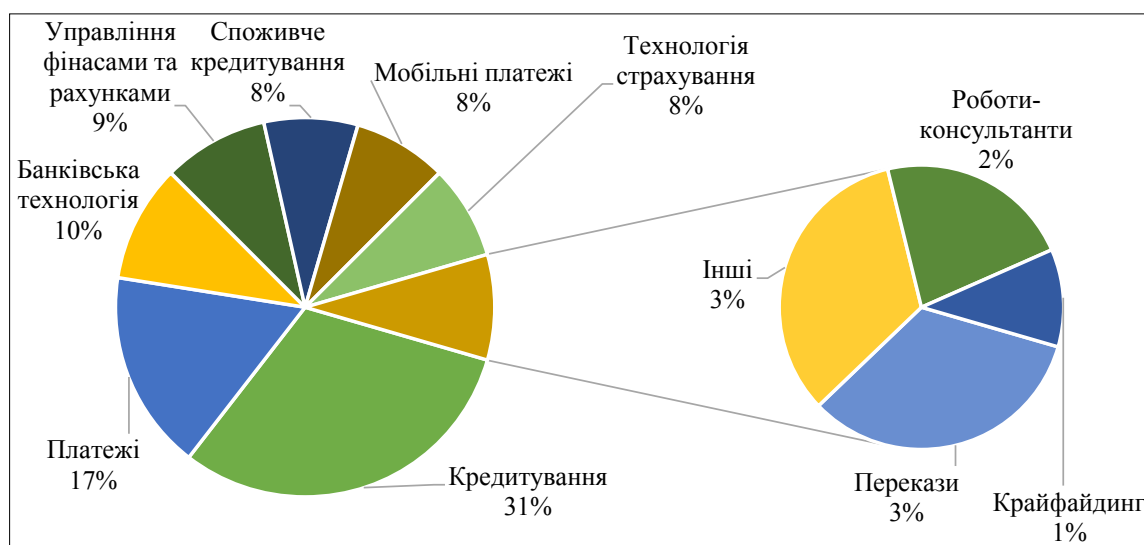


Рис. 1. Сфери надання послуг FinTech-компаніями, %

Джерело: побудовано авторами на основі [8]

Зростання українського FinTech зумовлене послідовними фінансовими кризами. Як наслідок, кількість діючих банків знизилася зі 175 до 79 (станом на 01.11.2018) [11]. На тлі цього зменшилася кількість банківських відділень, відповідно, й доступ населення до банківських послуг. Через банкрутство вітчизняних банків зростає недовіра населення до традиційних фінансових інститутів, унаслідок чого FinTech-компанії набули значного поширення та з'явилися гальмуючі та прискорюючі чинники впливу на розвиток індустрії FinTech.

До чинників, які прискорюють розвиток FinTech в Україні, належать:

- + прийняття Цифрової стратегії – 2020;
 - + запуск універсальних цифрових ідентифікаторів Bank ID та Mobile ID;
 - + перехід на цифровий документообіг, дозвіл на використання електронного підпису.
- До чинників, які гальмують розвиток FinTech в Україні, слід віднести:
- законодавчі обмеження у сфері регулювання;
 - повільність традиційного банківського сектору, не готового до інновацій;
 - відсутність відкритих API в банківській системі;
 - обмежений доступ до капіталу.

Таблиця 1

Екосистема FinTech-індустрії у світі

Обробка та інфраструктура платежів	Adyen, Airwallex, Beijing LaKala Billing Services CurrencyCloud, Ebury, Ezetap Mobile Solutions Flywire, GoCardless, Iyzico, iZettle, Klarna, Marqeta, PayNearMe, Payoneer, Paystack, Ping++, QFPay, Red Dot Payment, Signifyd, Stripe, Tyro Payments, Veem, YapStone, Yoco, Zooz
Управління особистими фінансами та мобільний банкінг	51Xinyongka, Atom Bank Personal, Clarity Money, ClearTax, Digit, Even Responsible Finance, Moneytree, Monzo N26, NerdWallet, Nubank, Propel, Qapital, Insight, Personal, Shenzhen, Kingdee, Suishou, Technology, Tally Technologies, Tink
Стартапи у сфері страхування	BIMA, Bright Health, Clover Health, CreditEase, Insurance Agency, Cyence, Embroker, Gusto hibob, Ladder, Lemonade, MetroMile, Namely, Next Insurance, Oscar Health Insurance Co., simplesurance, Trov, WorldCover, Xiaoyusan Insurance, Xishan Information, Zhong An Insurance
Бізнес-кредитування	Blockchain, Behalf Business Lending, BlueVin Business Lending, C2FO Business Lending, Capital FloatBusiness Lending, DianRong Business Lending, Fundbox, Business Lending, Funding Circle, Business Lending, Funding Societies, Business, Lending, Kabbage, Business Lending, Lendingkart, Business Lending, MarketInvoice, Lending, Nongfenqi, Business Lending, Prospa, Business Lending, Yuanbaopu
Ринки капіталу та торгівля	55 Capital, Algomi, AlphaSense, Artivest Holdings, Captable.io, Credit Benchmark Easynveste Shares, IEX Group, Kensho Technologies, M-DAQ, Neighborly, New York Shipping Exchange, Numerai, Quantopian, Reorg Research, Riskalyze Street Contxt, Trumid, Xignite
Краудфандинг	AngelList, CircleUp, Crowdcube, GoFundMe, Indiegogo, Kickstarter, Qingsongchou, Seedrs
Блокчейн	Axoni, bitFlyer, Blockstack Labs, Blockstream, Brave Software, Chain, Coinbase, Digital Asset Holdings, Factom, Juzhen Financials, Polychain Capital, Ripple Labs, Xapo
Кредитна оцінка та аналітика	Bonify, Branch International, Credit Karma, CreditMantri, IceKredit, Juvo, Nav, PeerIQ, Tala, WeCash, ZestFinance
Фінансові послуги та інфраструктура	Cloud9 Technologies, Cross River Bank, figo, Kasisto, OpenFin, Plaid Technologies, Quovo solaris, Bank, Symphony Communication, Services Holdings, Trading Ticket
Маркетплейси та кредитування	Auxmoney, Finrise, Indifi Technologies, JD Finance, Kreditech, LendUp, Lu.com, Oportun, Orchard, Platform, Paytm Payment Bank, Rong360, TrueAcco WeLab
Вендори	Avalara, AvidXchange, Billtrust, Canopy Tax, FinancialForce.com, freee, Kyriba, Magento Commerce, Parasut, Silverfin, SirionLabs, Tradeshift, TravelBank, VATBox, Wave Accounting, Zeitgold, Zuora
Іпотечне кредитування	Better Mortgage, Blend, Dadao Financial, Habito, LendingHome, LendInvest, Roostify
Особисте та споживче кредитування	Activehours, Affirm, AutoGravity, Credits, Earnest, Fenqile, Financelt, GreenSky, Paymax, Ppdai, Qudian, Smava, Society One, SoFi, Upgrade, Weidai, YongQianBao, ZestMoney, Zopa
Інвестиції в нерухомість	PeerStreet, Point Digital Finance, Property Partner, RealtyShares, Roofstock
Компласнс та контроль	ComplyAdvantage, Digital Reasoning Systems, Droit Fintech, EverCompliant, Fenargo, Merlon, Intelligence, Onfido, OpenGamma, Perfios, Socure, Token, Trulioo, Verato
Гаманці та грошові перекази	Ant Financial Services Group, BitPesa, Circle Internet, Financial Coins.ph, CurrencyFair, Kakao Pay, LevelUp, MobiKwik, MoMo, Mynt, One97, Communications, Paga, Revolut, Toss, TransferWise, WorldRemit, Zoono.
Управління активами	Acorns, Addepar, Betterment, Ellevest, Folio, Futu Securities, GuiaBolso, Guideline, MoneyFarm, Nutmeg, Personal Capital, Raisin, Robinhood, Stash Invest, THEO, Tiger Brokers, Wealthfront WealthNavi, Wealthsimple 10].

Творцями FinTech-стартапів є спеціалісти з IT-індустрії (65%), банківської справи (30%), решта – з інших сфер діяльності. Однак топ-менеджмент таких компаній сформований за іншим принципом:

- 70% топ-менеджерів – колишніх банкірів («ПриватБанк», ПУМБ, «Райффайзен Банк Аваль», «Альфа-Банк» і «Універсал Банк»);
- 23% менеджерів прийшли із бізнес-середовища;
- 7% – з IT.

Розподіл ринку на 2017 р.:

- 22,5% стартапів працюють зі споживачами у сфері b2c;

• 21,5% суміщають b2b і b2c, на користь другого сегмента: 92% діяльності припадає на клієнтів, 8% – на корпоративне співробітництво;

• 56% стартапів займаються тільки b2b-сферою. Із них на корпоративні рішення орієнтовані 62,5%, на роботу з малим і середнім бізнесом – 37,5%.

Українські FinTech-проекти заробляють по-різному: отримують комісії, вводять щомісячні підписки, за рахунок freemium-моделей та ліцензування.

Основними джерелами фінансування FinTech-стартапів в Україні є:

- 49% – залучені кошти, із них 83% – кошти приватних осіб, 12,5% – підтримка венчурних фондів, 4,5% – завдяки проведенню ICO;
- 45% – кошти власників;
- 6% – рефінансований прибуток.

До компаній українського FinTech належать такі (табл. 2).

На даному етапі розвитку FinTech-індустрія України потребує додаткового фінансування, пріоритетними напрямками для компаній є розширення бізнесу, вкладення коштів у маркетинг, упрова-

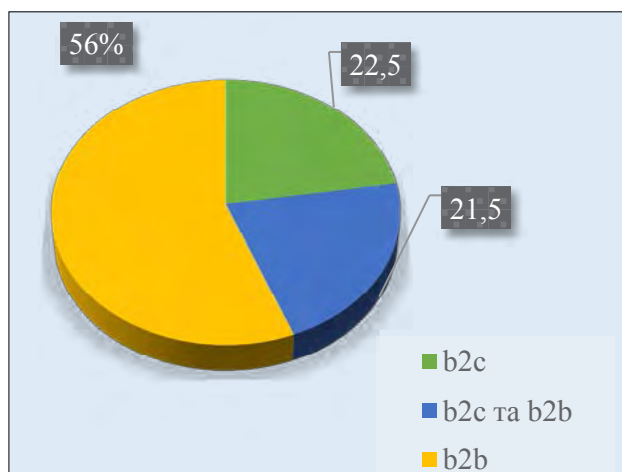


Рис. 2. Сегменти бізнесу, з якими співпрацюють FinTech-компанії

Джерело: побудовано авторами на основі [8]

дження нових технологій, вихід на нові ринки та розширення команди.

На нашу думку, FinTech швидше доповнює сервіси традиційних банків, а не замінює їх. Адже, як доводить аналіз, банки купують FinTech-стартапи (Citi, Barclays, BBVA), укладають партнерські угоди з такими компаніями (HSBC, TD Bank, Metro Bank, Santander), створюють дочірні FinTech установи (ABN Amro, Aegon).

Одним із внутрішніх стартапів, який уже переріс банк, є Bank ID, створений «Ощадбанком» і переданий НБУ. Це фактична реалізація e-government в Україні. Дана розробка надає доступ за допомогою банківських платіжних карток до державних сайтів і програм.

Наприклад, із його допомогою можна увійти у свій кабінет в ПФУ, він дає змогу подавати електронну декларацію про доходи в ДФС, отримувати

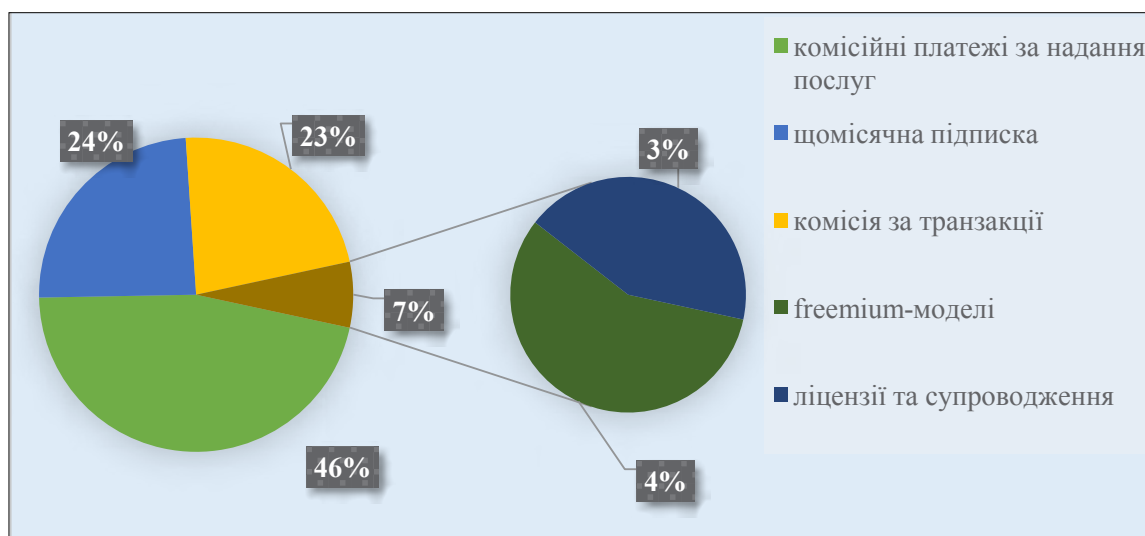


Рис. 3. Доходи від різних напрямів діяльності FinTech

Джерело: побудовано авторами на основі [8]

Екосистема FinTech в Україні

1.	Платежі та грошові перекази	Fondy, LeoGaming, Uplata, Portmone, Maxi, PayLastic, Mosst, CoinPay, GlobalMoney, Pay2You, Fint. Way4Pay, WideUp, Platon, iPay.ua, Agency21, UA pay, LiqPay, iBox, Electrum, Forpost, EasyPay, MBill, Karton
2.	Стартапи у сфері страхування	CvIk.in, Ewa, Insart, Alfa Protection
3.	Кредитування	MoneyVeo, «Позичайко», Finhub, MoCash, AmoCredit, Гроші Всім, Upstarter, Credit Plus, «Компаньон Финанс», «Кредит Маркет», P2B Credit, MyCredit, CLoan, Creditor
4.	Криптовалюти	Kuna, «Карбованець»
5.	Управління фінансами	Finance controlling, HomeMoney, Mtax, Finkee, CoinPay
6.	Блокчейн	Atticlab, BitFury, Distributed Lab, Blockchain Lab
7.	Технології та інфраструктура	UnityBars, Igama, Bintels, PayCoreIO, ProCard, SkyService, Smart Data, Team 301, UnityBars, YouControl, Bnesis, Corezoid, AIRouting, ProZorro, SDK.finance
8.	Вендори	Cisco, SAS, BPC, Oracle, IBM
9.	Маркетплейси	CheckDom, Treeum
10.	Телеком	«Київстар», lifecell, Vodafone
11.	Діджитал і необанки	Rainfeisen Digital Lab, «Приват24», «Укрсиббанк», Altbank, Монобанк, ПУМБ, Volt24, Alfa Digital, OptBank, Forward Bank
12.	Міжнародні платіжні системи та процесингові центри	TASLink, Mastercard, Visa, «Український процесинговий центр»
13.	Екосистема	The Garage, 1991 Open Data Incubator, HiTech Office, SeedStars, UNIT.City, EY, Radar Tech, Fintech Stars, Fintech Cluster, Future, Re:Actor
14.	Медіа	Finance.ua, PaySpace, Startup Network, «Фирма и Я», «МинФин»[8].

субсидії від держави за проїзд в транспорті та житлово-комунальні послуги тощо.

Висновки з проведеного дослідження. На етапі становлення, а в подальшому – прогресивного зростання активний розвиток FinTech-компаній уважався загрозою для банків. Однак нині, на нашу думку, найкращим варіантом співіснування є партнерські стосунки між банками та представниками FinTech, які дадуть змогу об'єднати сильні сторони як банківських установ, так і FinTech-компаній. Зокрема, для більшості FinTech-компаній основними перевагами є: інноваційність, швидкість та адаптивність, орієнтація на споживача, інфраструктура, побудована за допомогою цифрових технологій. Це переваги, якими більшість банківських установ не володіє. Натомість більшість банківських установ має значний обсяг капіталу, розширену клієнтську мережу, чітко сформоване нормативне регулювання та усталений статус на ринку.

У цьому контексті, підкреслюємо, співпраця дасть змогу банкам адекватно реагувати на сучасні зміни в бізнес-середовищі та зайняти своє місце в новій фінансовій екосистемі, а допомогти їм у цьому можуть саме FinTech-компанії.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. The dictionary by Merriam-Webster. URL: <https://www.merriamwebster.com/dictionary/fintech> (дата звернення: 16.12.2018).
 2. Chishti S., Barberis J. The FINTECH Book: The Financial Technology Handbook for Investors,

Entrepreneurs and Visionaries, John Wiley & Sons, 2016, 312 p.(дата звернення: 20.12.2018).

3. Карчева Г.Т., Лернатович Р.М., Кавецький В.В. Використання технологій «блокчейн» як фактор підвищення ефективності фінансової сфери. *Банківська справа*. 2017. № 2. С. 110–119.

4. Морозко Н.И., Диденко В.Ю. Основные тренды развития индустрии финансовых технологий : монография. Москва : РУСАЙНС, 2017. 176 с

5. Жердецька Л.В., Городинський Д.І. Розвиток фінансових технологій: загрози та можливості для банків. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 583–588.

6. Третьяков Д.Е. Тенденции развития банковского и финансово-технологического сектора на основе использования высокотехнологий. *Креативная экономика*. 2017. Т. 11. № 8. С. 893–898.

7. The Pulse of Fintech 2018 Biannual global analysis of investment in fintech. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2018/07/h1-2018-pulse-of-fintech.pdf> (дата звернення: 14.12.2018).

8. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог – 2017. Проект USAID «Трансформація фінансового сектору». URL: http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf (дата звернення: 16.12.2018).

9. PaySpace Magazine. URL: <https://psm7.com/articles/27-fintech-startapov-stoimostyu-svyshe-1-mlrd.html> (дата звернення: 12.02.2019).

10. The Fintech 250: The Top Fintech Startups Of 2018. URL: <https://www.cbinsights.com/research/fintech-250-startups-most-promising/> (дата звернення: 16.12.2018).

11. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/2018> (дата звернення: 16.12.2018).